

že ani pápež, ani svet neprijali vážne Máriine posolstvá z Fatimy.

Tak sme sa dostali k našim časom, keď sa koncom minulého storočia začali medžugorské zjavenia, kde sa uskutočňuje presne to isté, čo sa vo Fatime začalo. Napokon mizne komunizmus zo svetového javiska. Myslím, že keby boli juhoslovanskí biskupi medžugorské zjavenia zobrali vážne a pozvali ľud k tomu, k čomu nás volá

Matka Božia, určite by sa mohlo zabrániť vojne. Tak by sa pri rozpade Juhoslávie nebolo vylialo toľko krvi, ale ten rozpad by sa odohral pokojnejšie. Zrejmým príkladom pre to je Slovinsko, ktoré pod vedením nebohého Grafenauera a biskupa Krambergera prijalo zjavenia Márie v Medžugorí a v Kureščeku neďaleko Ľubľany. Preto u nich trvala vojna iba sedem dní a prebehla bez väčšieho nivočenia

a obetí. Slovinsko bolo teda oslobodené od toho strašného pekla, kým tá istá vojna bola pre celé Chorvátsko, pre Bosnu a Hercegovinu a Kosovo úplne zničujúca. Nechcel by som tu osobne posudzovať, ale spomenúť fakty. A chcel by som povedať, že by to určite mohlo prejsť aj pokojnejšie, ako to ukazuje aj rozdelenie Česka a Slovenska.

Matka Božia sa vo svojich posolstvách prispôbuje nášmu spôsobu vyjadrovania. Môžeme tomu rozumieť. Jej posolstvá, jej reč neprotirečia ani Biblii ani cirkevnej tradícii. Čo si o tom myslíte?

Musím povedať, že Mária dnes nerozpráva tak, aby ju nik nemohol rozumieť. Správa sa pri svojich zja-

veniach primerane situácii, v ktorej sa nachádzame, a tak sa aj na nás obracia. Keď sa Mária zjavuje v Mexiku, ponáša sa na Mexičanku a hovorí jej jazykom. Keď sa zjavuje tu v Medžugorí, podobá sa nám a hovorí naším jazykom. Už som povedal, že vo Fati-me boli za svedkov vyvolení analfabeti, tu u nás málo vzdelaní, v Afrike žiačky. Všetkým sa prihovára takým spôsobom, aby jej rozumeli a pochopili ju, a mohli tak prinášať jej posolstvá tým ostatným. Máriina slovná zásoba nie je slovnou zásobou umelca, filozofa ako Kant a Leibniz, ale je to slovná zásoba, ktorej môže každý porozumieť, slovná zásoba, ktorú používal aj Ježiš. Tak je to aj tu v Medžugorí, kde sa vizionári stali hlásateľmi evanjelia, a nemajú na to nijaké teologické vzdelanie. Dar, ktorý sa skrze Medžugorie vylial do sveta a zachytil celú Cirkev, je prameňom, ktorý nevysychá. Porovnávam Medžugorie s biotopom, s prameňom života, to znamená, že je to miesto, kde je všetko chránené vo svojej pôvodnej podobe, a preto je čisté. Miesto zjavení ostalo čisté, kým ho neznečistila stavebná činnosť. No napriek tomu, ako som už spomenul, je to miesto, kam prichádzajú ľudia zblízka i zďaleka, pri tomto prameni pijú a môžu začať nový život. Ježiš hovorí: Voda, ktorú mu dám, bude prúdiť do večného života.

Ako vnímate dnešného človeka, ktorý sa pokúša zaujať miesto Boha, a tak opakuje ten istý hriech, ktorého sa dopustili naši predkovia?

Myslím si, že človek sa od počiatku

pokúša byť Bohom. Človek nesie v sebe obraz Boha, a to značí, že je Božím obrazom. To znamená, že človek môže byť iba s pomocou Božou božský, nie však z vlastnej sily. V tom spočíva problém autonómie a emancipácie človeka a vzťahuje sa na „oslobodenie od Boha“. Človek by chcel byť sám sebe pánom, chcel by vziať do rúk svoj vlastný osud a svoj vlastný príbeh. Pravda, taký spôsob života sa končí tragédiou a duchovnou prázdnotou. Človek je predovšetkým duchovná bytosť, nesmie sa spoliehať iba na vedomosti a na techniku tohto sveta. To nás síce môže obohacovať, ale takisto aj úplne ochudobňovať, ak opustíme zdroj nášho vzniku.

Terajší spôsob života vedie svet a človeka k úplnému rozpadu. Ako sa môžu malí, nevedomí ľudia vzoprieť tejto veľkej moci?

Myslím si, že práve to je úlohou Medžugoria: ukázať, že malý človek všetko zmôže. Malý a nevedomý človek má svoj svet a tam sa vyzná. Jeho Boh potrebuje. Porovnal by som takého malého človeka s vykurovaním domu. Nebyť pivnice, kúrenia, ktoré nevidno, tak by sme vo svojich mrakodrapoch pozamrzali. Presne to sú malí ľudia, ktorí sa v Medžugorí modlia, ktorí odovzdávajú svoje životy Bohu a žijú podľa Máriiných posolstiev. Oni sú tým kúrením, ktoré bráni tomu, aby celý svet zamrzol. Dostojevskij pred dávny časom napísal, že žijeme „v spoločnosti bez otca“. Chcel tým povedať, že bez otca deti v dome mrznú a nemajú nijakú oporu. Ak teda človek vyháňa Boha ako otca, potom

je bez orientácie. Spoločnosť je dnes bez Boha. To znamená, že je studená a mrzne. Preto potrebuje tých malých, ktorí idú medžugorskou cestou, aby svet nezamrzol.

Je duch Medžugoria dost' silný na to, aby sme neupadli do záhuby?

Medžugorie je novým čítaním Biblie. Teda čítaním Ježišových posolstiev, čítaním Skutkov apoštolov a Knihy Zjavení. Keď tieto knihy vznikli už v prvom storočí, hneď po Kristovej smrti, a aj ony nás iba pozývajú na obrátenie k Bohu, potom verím, že Medžugorie je také silné ako Biblia, v ktorej sa napísalo pre ľudí: „Človeče, pamätaj na seba a na svoju dôstojnosť, že si Božím stvorením.“ On ťa potrebuje. On ťa miluje a koniec koncov chce tvoju záchranu. V Medžugorí som sa doposiaľ mohol tisíckrát presvedčiť, ako veľmi Boh človeka povznáša, uzdravuje a napokon privádza na pravú cestu. Zažil som to u mnohých, ktorí sa spontánne rozhodli stať sa kňazmi práve pre Medžugorie. Nebyť Medžugoria, nemohli by mnohí byť dnes tým, čím sú. Verím tomu, že Božia milosť tu v Medžugorí zažala iskru, sviecu, ktorá sa stravuje v rozličných milostiach povolání. Preto tá zapalaujúca svieca v Medžugorí nikdy nezhasne, lebo keby zhasla, všetci by sme mali oveľa menej svetla.

Na koniec ešte krátky pohľad do budúcnosti. Nakoľko je pre nás neistá?

Ak vezmeme všetky zjavenia od

počiatku dodnes, tak si myslím, že to nebola nijaká hra, nijaký žart, žiadna Božia komédia. Boli to vždy vážne časy, časy krízy, kde nás Pán formou rozličných udalostí napomínal. Nikto z nás by si nebol mohol pomyslieť, že bude Európa v lete zaplavená a tisíce domov bude zničených a stovky ľudí v tej katastrofálnej zátope zahynú. Myslím si, že človek už príliš prenikol do tej oblasti, ktorá patrí iba Bohu, a to ho ľahko privádza do sebazničenia. Aby sme tomu všetkému unikli, musíme prijať, čo Boh už dávno povedal: Obrátenie a pokánie! Nebesá nežartujú. Keď sa pozrieme na situáciu v Bosne a Hercegovine a na celom svete a porovnáme ju s mariánskymi zjaveniami, potom môžeme povedať, že tieto zjavenia sú skutočne veľkou výstrahou, že takto to ďalej nejde.

Napokon by som vám chcel povedať o mojej osobnej skúsenosti. Bolo to 7. 12. 1982, v predvečer slávnosti Nepoškvrneného počatia. Zjavenie sa konalo v malej kaplnke. Po zjavení boli vizionári veľmi vzrušení a doslova plakali. Spýtal som sa ich, čo sa deje, a oni mi odpovedali, že videli pri zjavení strašné veci a že sú preto smutní a preto plačú. Vezmime si teda toto všetko, čo sa deje okolo nás, a uvidíme, že sme ešte úplne nepochopili vážnosť zjavení Matky Božej v Medžugorí a jej posolstiev, ktoré nám ustavične dáva. Ešte stále hovoríme, že máme čas, hoci vieme, že už nemáme nijaký čas a že bude príliš neskoro.

36. SVETOVÝ DEŇ MIERU 1. JANUÁRA 2003

„Nech ťa žehná Boh a nech ťa chráni.... Nech Pán obráti svoju tvár k tebe a daruje ti pokoj!“ (Num 6, 24, 26). Tak znie požehnanie, ktoré vraveli kňazi na veľké náboženské sviatky v Starom zákone nad vyvoleným národom. Cirkevné spoločenstvo ich dnes takisto počuje, kým prosí Pána, aby požehnal práve začatý nový rok. „Nech ťa žehná Boh a nech ťa chráni.“ Zoči-voči udalostiam, ktoré otriasajú našou planétou, je úplne zrejmé, že iba Boh sa môže dotknúť ľudského srdca v jeho najhlbšom vnútri; iba jeho pokoj môže opäť darovať človekovi nádej. Je potrebné, aby k nám obrátil svoju tvár, aby nás ochraňoval a daroval nám svoj pokoj.

Tohoročné poslanstvo nám pripomína encykliku *Pacem in terris*, uverejnenú pred 40 rokmi. Obsah tohto programového a historického dokumentu pápeža Jána XXIII. je „ustavičným záväzkom“ pre veriacich a pre ľudí dobrej vôle našich čias, ktorí sú zatažení napätím, ale sú aj plní pozitívneho očakávania. Keď bola napísaná encyklika *Pacem in terris*, blížili sa spoza svetového horizontu hrozivé mraky a nad ľudstvom visela obava z atómovej vojny. Môj ctihodný predchodca, ktorého som na moju veľkú radosť smel povýšiť k úcte na oltári, nepodľahol pokušeniu pesimizmu. Naopak, opieral sa o pevnú dôveru v Boha a na schopnosti ľudských srdiec a zdôrazňoval veľmi naliehavo „pravdu, spravodlivosť, lásku a slobodu“ ako „štyri stĺpy“, na ktorých treba vystavať trvalý mier. Jeho náuka zostáva aktuálna. Dnes ako vtedy – napriek ťažkým útokom na vyvážené

a solidárne spolunažívanie národov – je mier možný a prikázaný. Áno, mier je tým najvzácnejším darom, ktorý si treba od Boha vyprosovať a so všetkou námahou budovať konkrétnymi mierovými gestami každého muža a každej ženy dobrej vôle.

Keď sa naplnil čas, tak píše apoštol Pavol, poslal Boh do sveta záchrancu narodeného zo ženy. Nový rok sa preto začína v znamení ženy, v znamení Matky: Márie.

V ideálnom pokračovaní Veľkého jubilea, ktorého ozvena ešte nedoznela, som chcel v októbri minulého roka vyhlásiť „Rok ruženca“. Potom, čo bol predstavený s veľkou naliehavosťou Kristus, jediný Spasiteľ sveta, želel som si, aby sa tento rok vyznačoval zvláštnou prítomnosťou Márie. Mária, pomáhaj nám objaviť tvár Krista, Kniežaťa pokoja. Nech nás podopiera a sprevádza v tomto novom roku; kiež dosiahne pre nás a pre celý svet vytúžený dar pokoja. Amen.

(Z kázne Jána Pavla II.)

Máriina škola modlitby

Teologická úvaha Prof. Dr. Adalberta Rebiča

Mária pri svojich zjaveniach častejšie odporúčala modlitbu ruženca: Bernadette v Lurdoch (1858), deťom vo Fatime (1917) a deťom v Medžugorí (1981). Nasledujúci príklad Matky Božej, pápeži, najmä však terajší pápež Ján Pavol II., vždy vo svojich príhovoroch a dokumentoch zdôrazňovali veriaci, aby sa modlili ruženec. V Apoštolskom liste „Rosarium Virginis Mariae“ zo 16. októbra 2002 vyhlásil pápež od októbra 2002 až do októbra 2003 „Rok ruženca“. V tomto liste zdôrazňoval mnohostrannosť ruženca ako vynikajúcej a účinnej modlitby katolíckych veriacich popri modlitbách liturgie hodín.

Podľa tradície od čias pápeža Pia V. (1566-1577) obsahuje ruženec via-

ceré prvky, ktoré sú navzájom organicky pospájané:

1. Uvažovanie nad tajomstvami spásy v spoločenstve s Máriou v troch častiach, ktoré vyjadrujú radosť mesiášskych čias, spásne utrpenie Kristovo a slávu Zmŕtvychvstalého, ktorá sa vylieva na Cirkev. Toto uvažovanie vedie samo osebe k praktickému premýšľaniu a poskytuje podnety pre základné pravidlá života.

2. Modlitba Pána, Otče náš, kresťanská základná modlitba, dodáva ružencu dôstojnosť.

3. Opakovanie na spôsob litánií, ktoré sa skladá z anjelského pozdravu Panne (porov. Lk 1, 28) a z Alžbetinho požehnania (porov. Lk 1, 42), po ktorom nasleduje prosebná modlitba „Svätá Mária“. Ich počet (150 Zdravas) svedčí o istej podobnosti so žaltárom.

4. Opakovanie doxológie „Sláva Otcu“ po desiatich pomodlených Zdravas Mária uctieva Boha v jeho Trojici, skrze ktorého a v ktorom je všetko stvorené (porov. Rim 11, 36).

5. Ruženec sa začína vyznaním viery „Verím v Boha, Otca“. To sú hlavné prvky ruženca.

Ruženec, takto utvorený z vnuknutia

Ducha Svätého, rozvinul sa v druhej polovici 2. tisícročia kresťanstva a je – popri liturgii hodín – aj dnes, na prahu tretieho tisícročia, najobľúbenejšou a najúčinnějšíou modlitbou katolíckych veriacich. Keď sa ju veriaci modlia, podobajú sa Matke Božej, ktorá „všetko, čo sa stalo, zachovávala vo svojom srdci“ (Lk 2, 51) a premýšľala o tom. Ruženec je silne poznačený Máriiným duchom a jej srdcom. Obsahuje celú hĺbku evanjeliového posolstva – ako súhrn (compendium evanjelii). V ňom počúvame ozvenu Máriinej modlitby, ozvenu jej chválospevu „Magnifikat“. Tak je ruženec školou mariánskej spirituality. Opakovaním krátkej pozdravnej modlitby „Zdravas, Mária“ a prosebnej modlitby „Svätá Mária“, ako aj uvažovaním nad tajomstvami zo života Ježiša Krista rozjíma veriaci o kráse Kristovho obrazu, o tom, ako sa stal človekom, až po jeho slávne nanebovstúpenie k Otcovi. Súčasne rozjíma o kráse Máriinej tváre pred anjelským zvestovaním až po korunovanie v nebi. Ruženec je teda vo svojej podstate evanjeliou modlitbou. Ako evanjeliou modlitba sústreďuje sa na tajomstvo spásonosného vtelenia. Má podľa toho výslovné kristologické zameranie. Prostredníctvom ruženca veriaci ustavične chvália Krista, lebo anjelské zvestovanie a pozdravenie Matky Božej sa vzťahujú na neho: „Požehnaný je plod tvojho života“ (Lk 1, 42). Tajomstvá ruženca nám ustavične stavajú pred oči Ježiša ako Syna panny narodeného v betlehemskej maštali, Máriou v chráme obetovaného, chlapca plného horlivosti pre

to, čo je Otcovo, Vykupiteľa v smrteľnom zápase v Getsemanskej záhrade, bičovaného a trním korunovaného, ťažký kríž nesúceho a na Golgote zomierajúceho; zmŕtvychvstalého a k Otcovi vystupujúceho, aby sa uskutočnilo vyliatie Ducha Svätého. Je známe, že kedysi bývalo zvykom (a tento zvyk prežíva v mnohých oblastiach dodnes) – že pri každom „Zdravas“ sa po mene Ježiš vysloví to-ktoré tajomstvo (Marialis cultus, 46).

Ruženec je vyslovene kontemplatívna modlitba. Keby mu chýbal tento rozmer, vznikla by znetvorená modlitba. „Bez rozjímania ruženec je telo bez duše a hrozí nebezpečenstvo, že modlitba sa obmedzí na mechanické opakovanie formúl, celkom v rozpore s Ježišovým upozornením: ‚Keď sa modlíte, nehovorte veľa ako pohania. Myslia si, že budú vypočutí pre svoju mnohovravnosť‘ (Mt 6, 7). Ruženec si vyžaduje pokojný rytmus a rozjímané spočinutie, čo modliacemu sa uľahčuje rozjímať o tajomstvách v živote Pána a zároveň mu umožňuje vidieť ich srdcom tej, ktorá stála Pánovi najbližšie. Tak sa mu otvoria nepochopiteľné bohatstvá týchto tajomstiev“ (Marialis cultus, 47).

RUŽENEC SVETLA

Pápež Ján Pavol II. k doterajším trom ružencovým tajomstvám pripojil štvrté, ružencové tajomstvá o Ježišovom živote alebo „tajomstvá svetla“, a odporúčal modliť sa ich vo štvrtok. Pri „tajomstvách svetla“ sa rozjíma o piatich tajomstvách z Ježišovho života.

Krst v Jordáne (Mk, 1, 9-11)
Zjavenie Ježišovej slávy na svadbe v Káne Galilejskej (Jn 2, 1-11)

Ohlasovanie Božieho kráľovstva a výzva na pokánie (Mk 9, 2-13)

Premenenie na vrchu (Mk 9, 2-13)

Ustanovenie Eucharistie pri Poslednej večeri (Mk 14, 22-25)

Každé z týchto tajomstiev je zjavením kráľovstva, ktoré už prišlo v osobe Ježiša Krista. Krst v Jordáne je celkom osobitným výrazom svetla. Pri krste sa Ježiš zjavuje veľkolepým spôsobom ako Syn Boží. Kým sa Ježiš ponára do vody Jordána, stáva sa nám podobným vo všetkom okrem hriechu. Berie na seba naše hriechy, ponára ich do vody a očisťuje ich. Potom sa otvára nebo a počuť Otcov hlas: „To je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie“ (Mt 3, 17). Duch Svätý prichádza nad neho v podobe holubice a pomaže ho ako Mesiáša, ako Krista, ktorý hneď po krste vystúpi a vo svojej osobe priblíži ľuďom Božie kráľovstvo a Otcovu lásku. „Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodného Syna, aby nezahynul nik, kto v neho verí, ale aby mal večný život. Lebo Boh neposlal Syna na svet, aby svet odsúdil, ale aby sa skrze neho svet spasil“ (Jn 3, 16, 17).

Tajomstvo svetla vyniká ešte viac

pri scéne zjavenia Ježišovej slávy na svadbe v Káne, kde Ježiš prostredníctvom Márie premenil vodu na víno. „Toto urobil Ježiš v Káne Galilejskej ako prvé zo znamení a zjavil svoju slávu. A jeho učeníci uverili v neho“ (Jn 2, 11). Ježiš ďalej rozširuje tajomstvo svetla tým, že ohlasuje blízky príchod Božieho kráľovstva a vyzýva ľudí, aby sa obrátili a vyznali svoje hriechy (porov. Mk 1, 15). Ježiš odpúšťa hriechy každému, ktorý k nemu prichádza, uznáva jeho dôstojnosť a vyznáva svoje hriechy (porov. Mk 2, 3-13, Lk 7, 47-48). Tak Ježiš uviedol tajomstvo zmierenia ľudí s Bohom. Prostredníctvom Cirkvi všetko zavŕši až do skončenia ľudských dejín, kým nepríde znovu v sláve, aby súdil živých i mŕtvych.

Tajomstvo svetla zjavil Ježiš ešte silnejšie pre Premenení pred vybranými učeníkmi – Petrom, Jánom a Jakubom – podľa tradície na vrchu Tábor. „Ako sa modlil, zmenil sa vzhľad jeho tváre“, zatiaľ ho Otec zjavil učeníkom ako svojho milovaného Syna, ktorého majú počúvať: „Toto je môj milovaný Syn, počúvajte ho!“ (porov. Lk 9, 35).

Tajomstvo svetla zažiarilo napokon plnou svojou silou v ustanovení Najsvätejšej Eucharistie pri Poslednej večeri, keď svojim učeníkom ako dedičstvo zanechal svoje telo a krv, teda sám seba, čím dokonale dokázal svoju lásku voči človekovi, pre ktorého sa obetoval na dreve kríža.

Máriina prítomnosť zostáva v týchto tajomstvách v pozadí okrem svadby v Káne. Ona sprevádza Ježiša potichu. No zostáva so svojím Synom

úzko spojená, načúva jeho slovám a žije podľa nich až do jeho smrti na kríži, „pri ktorom stála ... jeho Matka“ (Jn 19, 25). Je mnohonásobne požehnaná. Je blahoslavená, lebo „uverila, že sa splní, čo jej povedal Pán“ (porov. Lk 11, 27-28).

Ako píše Lukáš, Mária „zachovávala všetko vo svojom srdci“ (Lk 2, 51) a premýšľala o tom. Mária žije, píše pápež Ján Pavol II. vo svojom Apoštolskom liste Rosarium Virginis Mariae, s očami upretými na Ježiša a prisvojuje si každé jeho slovo... Spomienky na Ježiša, ktoré sa vryli do jej srdca, ju sprevádzali za všetkých okolností, keď ešte raz v myšlienkach preberala všetky chvíle, ktoré prežila po Ježišovom boku. Tieto myšlienky istým spôsobom vytvárali „ruženec“, ktorý si ona sama neprestajne opakovala v dňoch svojho pozemského života. A aj teraz, uprostred radostných spevov nebes-

kého Jeruzalema, zostáva základ jej vďaky a jej chvály nezmenený. Tento základ povzbudzuje jej materinskú starostlivosť o putujúcu Cirkev, v ktorej ona pokračuje v rozvíjaní deja svojho príbehu ako Zvestovateľky. Mária predkladá veriacim znovu a neprestajne „tajomstvá“ svojho Syna a želá si, aby sme o nich rozjímali, aby mohla z nich prúdiť ich vykupiteľská sila. Pri modlitbe ruženca prichádza kresťanská obec do súladu s Máriinými spomienkami a s Máriiným pohľadom (Rosarium Virginis Mariae 11).

Práve preto Matka Božia pozýva mladých vizionárov v Medžugorí – a skrze nich celý kresťanský ľud – aby sa modlili ruženec za obrátenie ľudí a za pokoj vo svete. Ak bolo niekedy potrebné modliť sa ruženec, tak je to teraz, keď je mier vo svete veľmi ohrozený.

Posolstvo Matky Božej je v mojom živote to najdôležitejšie

Vicka, v tvojom živote nastala mimnulý rok veľká zmena. Môžeš nám o tom niečo povedať?

Približne rok po svadbe som porodila dievčatko. Prišlo na svet 13. 1. 2003 a volá sa Marija-Sofija. Nenachádzam slov, ktorými by som dokázala opísať túto radosť z materstva. Počas tehotenstva som takú veľkú radosť ešte necítila.

Táto radosť sa prejavila až v tom okamihu, keď sa bábätko narodilo. Vtedy sa prebudili všetky city.

Tým som pochopila, aká veľká je Božia láska, aký je on veľký. Taký dar nemôže nik stvoriť, darovať, iba samotný večný Boh. Keď som so svojím dieťaťom sama, premýšľam o tom všetkom, čo sa v mojom živote premenilo. Ani tomu nemôžem uveriť, že je to všetko tak, a nedokážem slovami opísať všetky moje city a všetku tú veľkú radosť. Je to jednoducho Boží dar, za ktorý mu nikdy nebudem vedieť dost' ďakovať.

Zbadala si v čase svojho teho-

tenstva niečo na Matke Božej a spýtala si sa jej na to?

Osobne som o tom s Matkou Božou nikdy nehovorila, ani som sa jej na moje dieťa nič nepýtala. No pri zjaveniach som predsa len spozorovala u Matky Božej veľkú radosť, ktorú prejavila krásnym úsmevom. Pre mňa to bolo skutočne čosi veľkého. Cítila som tak, že som neurobila nič zlého. Vždy som hovorila: Pane, vďaka ti, ako si dal iným, daj aj mne, a nedaj, aby som sa od druhých izolovala. Matka Božia nás často poučala, že máme za všetko ďakovať jej Synovi Ježišovi. Tak aj ja tu ďakujem predovšetkým Bohu a Ježišovi za veľký dar. Počas všetkých týchto rokov mi nikdy nenapadlo požiť si niečo pre seba.

Mohla si aj v poslednom čase vydávať svedectvo?

Pred koncom tehotenstva som už pútnikom svedectvo nevydávala. Priťažko mi padlo stáť na jednom mieste. No nedbala som natoľko na svoje zdravie ako na radu lekárov, aby som